

**Norsk samfunns-
medisinsk forening**

DEN NORSKE LEGEFORENING

KURSPLAN

SPECIALISTUTDANNING

I SAMFUNNSMEDISIN

Gjelder fra 1.1.2013
Vedtatt av Styret i Norsam 14.2.2013

Innledning

Spesialistreglene i samfunnsmedisin er revidert og endret, og nye regler ble innført gjeldende fra 1. juli 2006. I årene fra 2009-2010 har det vært en betydelig økning i aktivitet i spesialistutdanningen med stor søkning til veiledningsgrupper og høy deltakelse på obligatoriske utdanningskurs.

Norsk samfunnsmedisinsk forening har fra 2010 hatt ansvar for å koordinere og gjennomføre kursprogrammet i spesialistutdanningen. Det er etablert faglige nettverk og kurskomiteer med forankring i fagmiljøer over hele landet. På Norsams årsmøte i 2011 ble det opprettet funksjon for kurskoordinator, og årsmøtet i 2012 opprettet et kursutvalg som et underutvalg av Norsams styre, med ansvar for å koordinere arbeidet med kursutdanningen.

Denne kursplanen er utarbeidet av kursutvalget i desember 2012-januar 2013. Kursplanen bygger på og erstatter "Kursprogrammet for spesialiteten samfunnsmedisin" fra 22.9.2008.

Kursplanens innhold og oppbygging forholder seg til andre styringsdokumenter for spesialistutdanning i samfunnsmedisin. Det vises til spesialitetsreglene, målbeskrivelse, veiledet utdanningsprogram og veiledningshåndbok.

Kursplanen er vedtatt av styret i Norsam den 14.2.2013.

Kurskrav

Kursutdanningen består av 330 timer innen følgende obligatoriske kurs:

- A. *Introduksjonskurs i samfunnsmedisin (25 timer)*
- B. *Miljørettet helsevern, smittevern, helsemessig beredskap, planarbeid (30 timer)*
- C. *Forebyggende medisin, helsefremmende arbeid og folkehelsearbeid (30 timer)*
- D. *Kvalitetsarbeid og tilsyn (30 timer)*
- E. *Helserett og saksbehandling (45 timer)*
- F. *Administrasjon og ledelse for samfunnsmedisinere (45 timer)*
- G. *Kommunikasjon og formidling – rådgivning og samhandling (45 timer)*
- H. *Metodekunnskap og kunnskapshåndtering (50 timer)*
- I. *Internasjonalt arbeid (30 timer)*

I tillegg er det krav om gjennomført obligatorisk nettkurs i sakkyndighetsarbeid.

Kurskravene i spesialistutdanningen i samfunnsmedisin er revidert med virkning fra 2013. Endringen medfører mindre justeringer av kursprogrammet som har vært gjennomført i perioden 2010-2012. Endringene er gjennomført for å harmonisere regelverket og gi mindre mulighet for uklarheter i tolkning av regelverket. Endringene består av overgang til alfabetisk nummerering av kursene, endret nummereringsrekkefølge, samt reduksjon av det totale timekravet fra 360 til 330 timer ved at enkelte kurs har fått redusert timeantall.

Endringen av kursprogrammet er foreslått av Spesialitetskomiteen i samfunnsmedisin og Norsam i samarbeid med Utdanningsavdelingen i Legeforeningen. Helsedirektoratet vedtok endringene i november 2012.

Gjennomføring

Introduksjonskurset (kurs A) planlegges arrangert årlig, mens de øvrige utdanningskursene skal arrangeres annet hvert år. Utdanningskandidatene kan gjennomføre kursene i tilfeldig rekkefølge. Nummereringen indikerer likevel hvilke kurs det kan være hensiktsmessig å gjennomføre tidlig i utdanningsløpet ved at kursene som kommer tidligst i alfabetet ofte vil egne seg best for utdanningskandidater i starten av utdanningsløpet.

Rulleringsplanen for kursutdanningen legger opp til at det arrangeres to utdanningskurs hvert semester (vår og høst). I løpet av en to års periode arrangeres samtlige kurs (kurs B-kurs I) en gang (kurs A hvert år). En utdanningskandidat som planlegger et spesialiseringsløp over 4 år vil dermed gjennomsnittlig delta på et utdanningskurs hvert semester.

Undervisning kan med fordel gis på ulike måter. Dels i form av kurssamlinger med forelesninger, men også gruppearbeid eller oppgaveløsning individuelt. Gjennomgang av relevant faglitteratur og innlevering av skriftlige oppgaver vil også være aktuelt for kursene med stort timekrav. I utgangspunktet bør det tilstrebes størst mulig grad av egenaktivitet.

Av praktiske og økonomiske hensyn bør kursene som hovedregel gjennomføres som en kurssamling, maksimalt over 5 dager. For å ivareta timekravet kan forelesninger og annen organisert kursvirksomhet suppleres med litteraturgjennomgang og skriftlige oppgaver. Kursene med timekrav på 30 timer skal maksimalt gå over 4 kursdager. Videre bør det som hovedregel velges kurssteder med sentral beliggenhet slik at reisetid og -kostnader for kursdeltakere og utdanningsfond begrenses.

Kursoversikt og innhold

Nedenfor gis en oversikt over utdanningskursene, med læringsmål, stikkordsmessig innholdsoversikt, historikk og fremtidige planer.

A. Introduksjonskurs i samfunnsmedisin (25 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få en innføring i samfunnsmedisin som fagområde, og en oversikt over helsetjenestenes organisering med vekt på aktuelle samfunnsmedisinske funksjoner på ulike forvaltningsnivåer. Definisjon og målbeskrivelse av samfunnsmedisin som medisinsk spesialitet. Kurset skal også være egnet for andre (leger) som ønsker innsikt i fagområdet.

Innhold

- Definisjon av faget, målbeskrivelse og andre styringsdokumenter
- Spesialistutdanningen i samfunnsmedisin
- Politisk og administrativ organisering i kommunene
- Politisk og administrativ organisering av statlig helseforvaltning
- Oversikt over helselovgivningen
- Introduksjon til fagområder: smittevern, miljørettet helsevern, beredskap

Tidligere kursnavn Samfmed 1 (25 timer)
Tidligere arrangert i 2010 og 2012

Rulleringsplan: Arrangeres årlig, fortrinnsvis som en del av de primærmedisinske fagkongressene på høsten, Nidaroskongressen og Primærmedisinsk uke. Se også oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

B. Miljørettet helsevern, smittevern, helsemessig beredskap, planarbeid (30 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få oversikt over forebyggende og grupperettete fagområder i samfunnsmedisin. Kurset skal gi innføring i lovverk og saksbehandling innenfor fagområdene, og gi deltakerne støtte til praktisk håndtering av slike problemstillinger i egen arbeidssituasjon.

Innhold:

- Metoder for informasjonsinnhenting
- Miljørettet helsevern, kommunalt, fylkeskommunalt og statlig
- Fremgangsmåter i miljørettet helsevern saker i spennet mellom jus og diplomati
- Relevant lovverk og praktisk smittevernarbeid, lokalt og nasjonalt, inkludert, meldesystemer og smitteoppsporing
- Helsemessig og sosial beredskap - kommunalt, fylkeskommunalt og statlig (internasjonalt)
- Helse i planlegging og konsekvensutredninger/ROS-analyser

Tidligere kursnavn Samfmed 7 (30 timer)
Tidligere arrangert i 2010 og 2012

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

C. Forebyggende medisin, helsefremmende arbeid og folkehelsearbeid (30 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innføring i prinsipper for forebyggende helsearbeid på individ- gruppe og befolkningsnivå. Kunnskapsgrunnlag og strategier for folkehelsearbeid.

Innhold:

- Folkehelsearbeid
- Ulike forebyggingsbegrep
- Strategier mot bestemte målgrupper
- Screening og screeningprogrammer
- Risikofaktorer og risikobegrep
- Tiltaksnivå for individer, grupper, kategorier og samfunnsnivå
- Sosial ulikhet i helse

Tidligere kursnavn Samfmed 8 (30 timer)
Tidligere arrangert i 2011

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

D. Kvalitetsarbeid og tilsyn (30 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innføring i systematisk kvalitetsarbeid og tilsyn på ulike nivå i helsetjenesten. Videre skal kurset beskrive lovverk, ansvarsområder samt tilsynsmetodikk for tilsynsmyndighetene.

Innhold:

- Føringer og strategier for kvalitetsforbedringsarbeid
- Internkontroll, avviksregistrering og meldeplikt
- Bruk av indikatorer for måling/registrering av kvalitet
- Organiseringen av tilsynsmyndigheten i Norge
- Lovgrunnlaget for statlig tilsyn og kommunalt tilsyn.
- Forskjellige tilsynsmetoder

Tidligere kursnavn Samfmed 6 (30 timer)

Tidligere arrangert i 2010 og 2012

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

E. Helserett og saksbehandling (45 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innføring i offentlig saksbehandling med relevans for egen arbeidssituasjon. Videre skal kurset gi oversikt over helselovgivningen med vekt på samfunnsmedisinske problemstillinger som pasientrettigheter og helsepersonelloven.

Innhold:

- Juridisk metode og rettsregler
- Offentlig saksbehandling, forvaltningsloven og offentlighetsloven
- Enkeltvedtak og klageadgang
- Oppbygging av og anvendelse av sentralt lovverk i helselovgivning: Helsepersonelloven, Spesialisthelsetjenesteloven, Helse og omsorgsloven, Pasient- og brukerrettighetsloven
- Verge og vergemålslov
- Varsling og meldeplikt
- Lovregulering av tvang og tiltak mot pasientens samtykke

Tidligere kursnavn Samfmed 3 (50 timer) - merk endret timeantall

Tidligere arrangert i 2010 og 2012

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

F. Administrasjon og ledelse for samfunnsmedisinere (45 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innføring i ledelse som fag og ledelsesteorier. Oversikt over organisering og ledelse av helsetjenesten på samfunnsnivå. Helseøkonomi, finansieringssystemer og økonomisk styring av helsetjenester.

Innhold:

- Helsesektorens organisering/struktur på kommunalt og statlig nivå
- Politisk og administrativ ledelse av helsetjenesten, statlig og kommunalt
- Statlige og kommunale velferdsordninger (NAV og sosiale tjenester)
- Helseøkonomi og prioritering
- Finansieringssystemer og økonomiske modeller for styring av helsetjenester
- Budsjettering og regnskapsprinsipper i offentlig forvaltning
- Ledelse, ledelsesteori og ledelsesmodeller
- Frivillige organisasjoners (NGO) arbeid og oppgaver innen helse- og velferdstjenestene

Tidligere kursnavn Samfmed 2 (50 timer) - merk endret timeantall
Tidligere arrangert i 2012

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

G. Kommunikasjon og formidling - rådgivning og samhandling (45 timer)

Læringsmål: Kurset skal gi innføring i medisinsk faglig rådgivning som arbeidsmetode i ulike stillinger og forvaltningsnivåer. Samarbeid og samhandling mellom helsetjenesten og andre samfunnssektorer, og innenfor helsetjenestene. Medietrening.

Innhold:

- Rådgivning og ulike rådgivningsfunksjoner, rolleforståelse
- Informasjonsstrategier og kontakt med media
- Kommunikasjons- og formidlingsteknikker. Kommunikasjon av helserisiko.
- Metoder og kunnskapsgrunnlaget for holdningskampanjer. Atferdspsykologi.
- Samhandling, innenfor helsetjenesten og mellom helsetjenesten og andre sektorer

Tidligere kursnavn Samfmed 5 (55 timer) - merk endret timeantall
Tidligere arrangert i 2011

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

H. Metodekunnskap og kunnskapshåndtering (50 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innsikt i grunnleggende epidemiologi og statistikk. Kjennskap til kunnskapskilder og bruk av disse, studiedesign og tolkning av resultater.

Innhold:

- Helseregistre
- Mål på helsetilstand, risikofaktorer og sykdom i befolkningen
- Helseøkonomiske analysemetoder
- Effekt, effektivitet og nytte av ulike helsetilbud
- Metaanalyser og studiedesign.
- Lesing og vurdering av vitenskapelige publikasjoner
- Samfunnsvitenskapelige metoder som intervju, spørreskjema og fokusgrupper

Tidligere kursnavn Samfmed 4 (60 timer) - merk endret timeantall
Tidligere arrangert i 2011

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.

I. Internasjonalt helsearbeid (30 timer)

Læringsmål: Kursdeltakerne skal få innblikk i globalt helsearbeid, organisering av helsetjenester i internasjonalt perspektiv og virksomhet til frivillige organisasjoner

Innhold:

- Helsetjenestens oppbygging, organisering og funksjon internasjonalt
- Helselovgivning og helserettigheter på tvers av landegrenser
- Europeisk og nordisk helsesamarbeid
- Helseutfordringene internasjonalt og hvordan de håndteres
- Mellomstatlige organisasjoner som WHO
- Roller og ansvar for frivillige organisasjoner

Tidligere kursnavn Samfmed 9 (30 timer)

Tidligere arrangert i 2012

Rulleringsplan: Arrangeres hvert annet år. Se oppdatert rulleringsplan på Norsams nettsider.